

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ תשא, שושן-פורים, ה'תשל"ד

חלק ב – יוצא-לאור לש"פ תשא, כ"ב אדר, ה'תשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

לזכות

החתן הרה"ת חיים ארי' ליב והכלה מרת דרויזא שיחיו

קאפלאן

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

י"ט אדר, ה'תשפ"א

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת פייגא יוטא שיחיו קאפלאן

הרה"ת ר' דוד וזוגתו מרת שרה חנה שיחיו מונדשיין

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' נחום יצחק וזוגתו מרת אסתר שיחיו קאפלאן

הרה"ת ר' זלמן אהרן וזוגתו מרת אסתר רחל שיחיו גראסבוים

הרה"ת הרב ר' שלום דובער וזוגתו מרת שיינא שיחיו חייקין

ד

בי"ה, יבי תשרי תשכ"ג
ברוקלין

האברך ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מערב יום הקדוש, בו שואל האם ישנה נוסח התפלה לנוסח אר"י הוא נוסח חב"ד.

וכיון שע"פ המבואר בשו"ת אחרונים אפשר לשנות מנוסח אשכנז לספרד ומספרד לנוסח אר"י אבל לא להיפך, נכון הדבר שישנה (ובפרט ע"פ הידוע אשר רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע בירר הנוסחא מששים נוסחאות) ובלבד שתהי החלטתו אחת ולתמיד.

לכתבו אודות זכירת השיעורים ששומע, — ידועה עצה היעוצה בזה, לדבר בהשיעור לאחרי שמעו אותו עם חבריו, ובסגנון חז"ל, חיים הם למוצאייהם בפה, ועל כגון זה הובטחנו יגעת ומצאת.

התקוה שככתבו הלימוד שלו בתורת החסידות קבוע הוא ביום הש"ק וגם בימי החול עכ"פ פעמים אחדות בשבוע.

בטח יודע מהתקנה לאמר בכל יום אחרי תפלת הבקר השיעור תהלים חדשי — כפי שנחלק התהלים לימי החדש — ועכ"פ ישמור על זה מכאן ולהבא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד

שע"פ המבואר בשו"ת אחרונים כו': ראה שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי"א. וש"נ.
ע"פ הידוע .. בירר הנוסחא מששים נוסחאות: ראה בית רבי ח"א פכ"ז (פד, א).
ובסגנון חז"ל, חיים הם למוצאייהם בפה: עירובין נד, רע"א.
הובטחנו יגעת ומצאת: מגילה ו, ריש ע"ב.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תשא, כ"ב אדר הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות ש"פ תשא, שושן-פורים ה'תשל"ד, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ תצוה, שושן-פורים).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק תשא, שושן פורים, ה'תשפ"א (ה' תהא שנת פלאות אראנו),
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2021 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2021

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

אף שכפי ידיעתי אין נשקפה משרה פנוי בשיבותינו, אולם בכל זה כדאי שיפנה אל משרד המרכזי של תומכי תמימים ויברר אצלם בדיוק יותר.

והשייטת יצליחו לעסוק בתורת ד' מתוך הרחבת הדעת, ויקוים בו גם הבטחת רז"ל זרוק חוטרא לאוירא אעיקרי קאי, לעורר גזע מחצבתו כפי שכותב שאבותיו היו מגדולי החסידים, אשר — אם בכל המקומות מוכרח לימוד תורת החסידות, עאכו"כ בארצוה"ב שנמצא בהם רוב מנין רוב בנין של בני ישראל, ועאכו"כ למי שזכה שנמצא באהלה של תורה, וכמובן, ומבואר בארוכה בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע.

בברכה לבשר טוב בכל האמור

מ. שניאורסאהן

ג

בי"ה, יב' אייר תשי"ח
ברוקלין

האברך לוי יצחק שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מז' אייר בו כותב ר"פ מפעולותיו בחורף העבר, וכן מאשר התחיל להגיד שיעור גפ"ת.

ויהי רצון אשר בכל הנ"ל יוסיף אומץ, וכמצווה בתוה"ק תורת חיים, מעלין בקדש, וכל המוסיף מוסיפין לו בהצלחת הפעולות וכן הצלחה גם בענינים הפרטים. אלא שכמו שבגשמיות — מוכרחת הוספה בשביל להיות טופח ע"מ להטפח, של כל אלו הקשורים בפעולת ההשפעה על הזולת וחנוכו של הזולת, וק"ל.

בברכה לבשו"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט, מזכיר

הבטחת רז"ל זרוק חוטרא לאוירא אעיקרי קאי: ב"ר ספנ"ג. וראה "היום יום" א סיון.

ג

מצילום האגרת.

האברך לוי יצחק: הלפרין, ירושת"ו. אגרת נוספת אליו — אג"ק חי"ד אגרת ה'מב. וכמצווה בתוה"ק . . מעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

וכל המוסיף מוסיפין לו: ביצה טז, א.

טופח ע"מ להטפח: לשון חז"ל — ברכות כה, ריש ע"ב. ועוד.

יג. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה כי תשא את ראש בני ישראל וגו'.

* * *

יד. בנוגע ללימוד פירוש רש"י, כרגיל, הנה בעמדנו בשבת שושן פורים, שבו חוגגים פורים בערים מוקפות חומה,

— ולהעיר מהשייכות דחומה לשבת, כיון ששבת עצמה היא כמו חומה שמבדילה בין קודש לחול (כדוגמת ההבדלה בין ישראל לעמים). וגם, בהמשך להאמור לעיל (סי"ב) אודות נעילת דלתות שערי החומה בלילה, יש בזה נפק"מ בנוגע להלכות שבת, שאז אין לה דין של רשות הרבים¹¹⁸ —

יש להתעכב על פירוש רש"י במגילה.

טו. על הפסוק⁶⁴ "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה וגו' וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם", מפרש רש"י בד"ה "משפחה ומשפחה": "מתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד", ומוסיף, "וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו".

[ובפשטות כוונת רש"י להבהיר, שמ"ש "וימי הפורים האלה לא יעברו גו' וזכרם לא יסוף גו'", אין זו הבטחה על מה שיהי בעתיד — שאז אין זה בהתאם להתחלת הכתוב "והימים האלה נזכרים ונעשים", שזהו סיפור דברים — אלא ש"כך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו"].

וצריך להבין:

(א) מדוע כותב רש"י "מתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד", דלכאורה הול"ל "מתאספין ואוכלים ושותים יחד", ולמה מחלקם לב' ענינים (שלכן כופל תיבת יחד): מתאספין יחד, ואוכלים ושותים יחד?

(ב) מ"ש רש"י ש"כך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו", הרי זה ענין בפני עצמו שלכאורה אינו שייך לפירוש ד"משפחה ומשפחה", ולמה כותב זאת רש"י בד"ה "משפחה ומשפחה", ובוא"ו המחבר, "וכך קבלו עליהם כו"?

בשער יששכר¹¹⁹ מבאר קישור הדברים, ע"פ מה שאמרו רז"ל¹²⁰

(118) ראה רמב"ם הל' שבת רפ"ד. (119) מאמרי חודש אדר, מאמר ימי טושו"ע ורמ"א (ואדה"ז) או"ח שש"מ"ה ס"ז ששון, אות כג. (סי"א). שש"ד ס"ב (ס"ד). (120) שבת קל, א.

"כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה.. עדיין עושין אותה בשמחה וכו'", וזהו שכתב רש"י "מתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו", היינו, שקבלו זאת עליהם מתוך אסיפתן בשמחה, ולכן יש כח לימי הפורים להתקיים לעולם בשמחה.

אבל אי אפשר לתרץ כן ע"פ פשוטו של מקרא — כי: (א) הבן חמש למקרא אינו יודע (כי לא למד עדיין) מ"ש בגמרא "כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה.. עדיין עושין אותה בשמחה", (ב) עפ"ז הי' רש"י צריך לפרש זאת בפסוק שבו נתפרש ענין השמחה, כמו "לעשות אותם ימי משתה ושמחה"¹²¹, ולא בפסוק "משפחה ומשפחה", שלא נזכר בו שמחה, אלא שרש"י מפרש שלא זו בלבד ש"מתאספין יחד" אלא גם "אוכלים ושותים יחד", שזהו ענין שמורה על שמחה. וכפי שיתבאר לקמן.

טז. וכן יש לבאר פירוש רש"י בפרשת השבוע — בענין ששיין לפורים:

ובהקדים — שבכל המגילה נקראים בני"ש בשם "יהודים", ע"ש הכפירה בע"ז, כמארז"ל¹²² "כל הכופר בע"ז נקרא יהודי", ועד שכל הנס דפורים אירע ע"ז שבנ"י עמדו במס"נ במשך שנה שלימה, באופן שלא עלתה להם מחשבת חוץ ח"ו¹²³, שזהו שלילת הענין של ע"ז.

אך כל זה שייך רק לאחרי שישנה המציאות של ע"ז, שהתחילה מחטא העגל, שהוא השורש לכל הענינים הבלתי-רצויים, שהרי ע"י חטא העגל חזרה מקצת זוהמתן שפסקה במ"ת¹²³.

ובפרשת השבוע מסופר אודות חטא העגל וענשו כו' (כדלקמן).

יז. ובהקדמה¹²⁴ — שכיון שהתורה היא תורת חסד, הנה גם עונשי התורה ענינם חסד, כי, גם כאשר בגלוי הרי זה ענין של היפך הטוב, מ"מ, האמת היא שזהו דבר טוב, כיון שע"ז נעשה מירוק הלכלוך והפגם שע"י החטא [ועד כדי כך, שגם אלו שעליהם אמרו שאין להם חלק לעולם הבא¹²⁵, הנה סוכ"ס יעמדו גם הם לתחי', כיון שע"י העונש נתתקן

(121) שם, כב.

(122) מגילה יג, רע"א.

(123) זהר ח"א נב, ב. קכו, ב. ח"ב קצג,

סע"ב. וראה לקו"ש חכ"א ע' 151 הערה 52.

(124) ראה גם לקו"ש חכ"ב ס"ע 71

ואילך ובהנסמך שם.

(125) סנהדרין ר"פ חלק.

הוספה

א

בי"ה, ו' אדר תשי"ד
ברוקלין

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ט שבט שנעם לי לקבלו לאחרי שתיקתו הארוכה. ובנוגע לשאלתו אם לעשות נתוח או ללבוש חגורת שבר, הנה כיון שהרופא מיעצו להחגורה, נכון הדבר לדעתו.

נהניתי ממה שמתתף בלימוד הנלמד ברבים ויש לו ג"כ שיעור בביתו, ועוד יותר גרם לי נחת רוח ממה שהציעו לו להגיד שיעור בגפ"ת, ואף שכפי שכותב דחה עתה ההצעה, אבל תקותי שאין זה אלא מצד אי הנוחיות בהצעה הפרטית זו, אבל יחפש הצעה מתאימה כאלה בתנאים יותר נוחים, והרי חבל שאין מנצל כשרונו וידיעתו בתורה להשפיע על ידם גם על אחרים, וע"פ הידוע שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה הי"ז ג"כ אחת הסגולות להשפיע על בתו וחתנו שיחיו לקרבם לקיום התומ"צ בהידור.

בברכה לבריאות הנכונה לו לזוגתו שיחיו ולפרנסה מתוך הרחבת הדעת.

ב

בי"ה. כד' כסלו תשט"ז
ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א כו' מוה' ... שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הרביעי, בו כותב אודות אפשריות להשיג משרה של ראש ישיבה ללמוד עם נערים בני גיל ט"ז ולמעלה, שיעור של גפ"ת וכו'.

והנה מובן אשר שלשה חדשים לאחרי התחלת הזמן — התחלת שנת הלימוד — הנה כל המשרות כגון אלו תפוסות הן, וכבר נכנסו במסלול הלימודים, ובודאי גם לכי ידוע ע"ד מצב זה. ובהנוגע להאפשריות בעתיד, הנה

א

שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה: סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

ב

מצילום האגרת.

ואח"כ סיים בענין "ויקהל משה"¹⁸⁴, שמשנה רבינו הקהיל את כל בני לומר להם את הדבר אשר צוה ה', וכך יהי גם לעתיד לבוא — שהרי "גואל ראשון הוא גואל אחרון"¹⁸⁵, וכמבואר בזה¹⁸⁶ שנשמת משה תתלבש בגוף של משיח שיהי משבט יהודה — שיאסוף ויקבץ את כל בני, כמ"ש¹⁸⁷ "הנני מביא אותם מארץ צפון וגו' קהל גדול ישובו הנה",

ויקריים היעוד "וירד מים עד יום ומנהר עד אפסי הארץ"¹⁸⁸, ועד "וימלא כבודו את כל הארץ", ומסיים "אמן ואמן"¹⁸⁹, שזהו"ע של הבטחה, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

[בסיום ההתוועדות (וכן לאחרי תפלת מנחה) התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן בניגון "ניעט ניעט ניקאָוּאָ"].

הפגם¹²⁶], וע"ד מארז"ל¹²⁷ על הפסוק¹²⁸ "ונקלה אחיך", "כשלקה הרי הוא כאחיך".

ולא עוד אלא שענין העונש עצמו מורה על גודל מעלתם של בני — שהרי זה "כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו בעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו כו"¹²⁹.

ונקודת הענין — שיהודי בעצם הוא טוב, ואילו הרע הוא דבר נוסף על מציאותו, ולכן הרי זה מתבטל ע"י העונש כו'.

וזהו גם המענה וההוראה לאלו שטוענים מהי שייכותם לקדושה, בה בשעה שאפילו בנוגע לצדיק נאמר¹³⁰ "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ועאכו"כ בנוגע לבינוני (כפי שנקרא בלשון העולם) וכו' — שהאמת היא, שאדרכה, אפילו הרשע הוא בעצם טוב,

— וכמודגש בכך ש"צבור" ר"ת צדיקים בינונים ורשעים¹³¹ (אלא שהרשעים זקוקים לו' המחבר), ואמרו רז"ל¹³² "כל תענית [כמו תענית אסתר, דמינה אזלינן] שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב¹³³ עם סממני קטורת" —

ומה שלעת-עתה יש אצלו ענין של חטאים, הרי זה דבר נוסף כו', שמתבטל ע"י העונש כו'.

וכיון שענין העונש הוא בכדי לבטל ולמחות את הפגם שע"י החטא, הנה "לפי ערך וחלוקי בחי' הפגם .. כך הם חלוקי בחי' המירוק והעונש .. להעביר הלכלוך והפגם"¹³⁴.

יח. ובהתאם לכך, מביא רש"י — בפירושו על הפסוק¹³⁵ "וישק את בני ישראל", לפי ש"נתכוין לבודקם כסוטות" — שהיו ג' סוגי עונשים: "שלש מיתות נידונו שם. אם יש עדים והתראה — בסיף, כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרובים. עדים בלא התראה — במגפה,

(126) ראה ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג. הצבור. דברים אחרים (להנ"ל) דרוש כב וראה אג"ק ח"א ע' קמה.
(127) מכות כג, סע"א (במשנה). וש"נ. מלוא הרעים) ערך שליח ציבור (השני). וראה גם ת"מ חמ"ב ע' 14. וש"נ.
(128) תצא כה, ג.
(129) תניא אגה"ק סכ"ב.
(130) קהלת ז, כ.
(131) ככר לאדן (להחיד"א) ס"ז בפירוש המשנה (אבות פ"ב מ"ד) אל תפרוש מן הצבור. דברים אחרים (להנ"ל) דרוש כב (שבת הגדול) קטו, ג. קה"י (לבעהמח"ס)
(132) כריתות ו, ב.
(133) פרשתנו ל, לד ובפרש"י.
(134) תניא ספכ"ד בהגהה.
(135) לב, כ.

(184) ר"פ ויקהל.
(185) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט.
(186) ראה גם ת"מ חע"ב ע' 158. וש"נ.
(187) ירמ' לא, ז.
(188) תהלים עב, ח.
(189) שם, יט.

(184) ר"פ ויקהל.
(185) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט.
(186) ראה גם ת"מ חע"ב ע' 158. וש"נ.
(187) ירמ' לא, ז.
(188) תהלים עב, ח.
(189) שם, יט.

שנאמר¹³⁶ ויגוף ה' את העם. לא עדים ולא התראה — בהדרוקן, שבדקום המים וצבו בטניהם".

וצריך להבין¹³⁷:

(א) בענין זה מצינו בגמרא¹³⁸ ב' פירושים: "חד אמר, זיבח וקיטר בסייף, גפף ונישק במיתה, שמח בלבבו בהדרוקן. וחד אמר, עדים והתראה בסייף, עדים בלא התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן".

ומובן החילוק שביניהם — שלפי הא' הוצרכו להשקות את כל בני, כדי לידע מי מהם "שמח בלבבו", משא"כ לפי הב' השקו רק את אלו שעבדו בפועל. ולכאורה, משמעות פשטות הכתוב "וישק את בני ישראל" היא שהשקה (לא רק את אלו שעבדו בפועל, אלא) את כל בני, כפי הא'. וא"כ, מדוע פירש רש"י כפירוש הב'?

(ב) מדוע כותב רש"י "עדים" לפני "התראה" — בה בשעה שבפשטות קודמת התראה לעדים, שהרי התראה צריכה להיות קודם המעשה (כי התראה שלאחרי המעשה היא כמו שלא היתה התראה), ואילו העדים באים לאחר המעשה, ואעפ"כ כותב רש"י עדים לפני התראה, ולא רק פעם אחת, אלא ג"פ: "עדים והתראה .. עדים בלא התראה .. לא עדים ולא התראה"?

(ג) על הפסוק¹³⁹ "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו", מפרש רש"י "ראה חור .. שהי' מוכיחם והרגוהו [אף שבמדרש מצינו בזה ב' פירושים: אם הרגוהו בגלל שהי' מוכיחם¹⁴⁰, או בגלל "שלא שמע להן" כשאמרו לו קום¹⁴¹ עשה לנו אלהים"¹⁴²], וזהו ויבן מזבח לפניו, ויבן (לשון בינה) מזבח לפניו". וא"כ, היתה כאן התראה, ואיך אפשר לומר "עדים בלא התראה" או "לא עדים ולא התראה"?

[ואין לומר שכיון שבהתראה יש כמה פרטי דינים¹⁴³, יתכן שבנדוד"ל לא היתה התראה בשלימות, ולכן אינה נחשבת להתראה — שהרי רש"י

(136) שם, לה.
(137) לחביבותא דמילתא — מועתק בזה מ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות פירוש רש"י שיתבאר בהתוועדות דיום הש"ק: "בל"ג. ד"ה וישק (לב, כ) מחולק מפ"י על הש"ס. במג"א ט, כח ד"ה משפחה" (המ"ו 2).
(138) יומא טו, ב.
(139) שם, ה.
(140) פדר"א פמ"א. תנחומא תצוה יו"ד. שמור"ר פמ"א, ז.
(141) שם, א.
(142) ויק"ר פ"י, ג.
(143) ראה אנציק' תלמודית (כרך יא) ערך התראה (ע' רצא ואילך). וש"נ.

בהמשך לזה — דובר אודות הענין דמיהו יהודי.

* * *

כד. בנוגע להערות אדמו"ר — יש מכתב¹⁶⁹ שבו מבאר שב"מגלת אסתר משתווים הגדול והקטן .. כתיב בה למגדול ועד קטן¹⁷⁰ .. כי בפורים מאיר בחי' השוה ומשוה קטן וגדול¹⁷¹, שוה דוקא, היפך מהמן שאמר וכל זה איננו שוה לי¹⁷², שלא רצה בכחי' שוה. ויצא ממנו בתר בירור ותיקון — רב שמואל בר שילת¹⁷³, שהי' מלמד תינוקות¹⁷⁴, התחברות דקטן וגדול. ושילת ר"ת שויתי ה' לנגדי תמיד¹⁷⁵, שויתי דוקא, בחי' שוה .. שוה ר"ת שאמר והי' העולם כידוע¹⁷⁶. ולכן הביסוס דפוריא הוא עד דלא ידע¹⁷⁷ .. ששם הוא בחי' שוה ומשוה, ולעיל מיני, ש"השרש הוא מרדל"א".

ועד"ז מבאר הצ"צ בהוספה לאוה"ת¹⁷⁸ מגלת אסתר¹⁷⁹ נמיסוד על מאמר של רבינו הזקן (אף שהצ"צ לא זקוק להסכמות...), והרי כל נשיא ענינו מאור, שהוא אותו מאור¹⁸⁰, אלא שבכל דור מתגלה בגוף אחר באופן המתאים לדור כו', שהמשכה דפורים היא "מבחי' רעדכ"ר אשר שם הכל שוה .. וה"ע שאמר והי' העולם, רדל"א .. וזהו עד דלא ידעי בין וכו'" ("בין ארור המן לברוך מרדכי"¹⁷⁵), היינו, שזהו למעלה מהחילוק שבין ניצוץ הקדושה שבהמן (שזהו"ע ש"מבני בניו של המן למדו תורה"¹⁸¹) לקדושה עצמה; אלא שאעפ"כ הנה דוקא "ליהודים היתה אורה ושמחה וגו'"¹⁸².

וענין זה קשור עם המדובר¹⁸³ אודות מבצע פורים, בנוגע למשלוח מנות ומתנות לאביונים, שבזה מודגש ענין האחדות וההשתוות של בניי. כה. כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף להשלים בנוגע למיהו יהודי,

(169) לקוטי לוי"צ אג"ק ע' רסז ואילך.
(170) אסתר א, ה. שם, כ.
(171) פיוט "וכל מאמינים" דימים נוראים. דבר" — ז' אדר ה'תשל"ד.
(172) שם ה, יג.
(173) ראה סנהדרין צו, ב (לגי' הע"י).
(174) ראה גם "רשימות" חוברת קצו ס"ז. וש"נ.
(175) ב"ב ח, ב.
(176) תהלים טז, ח.
(177) ראה פע"ח שער הזמירות פ"ד בהגה"ה.
(178) מגילה ז, ב.
(179) יצא לאור זה עתה (תאריך ה"פתח דבר" — ז' אדר ה'תשל"ד).
(180) ס"ע לט. ובהוצה"ח — ע' קצו.
(181) ראה גם תו"מ ח"ע ריש ע' 84. וש"נ.
(182) סנהדרין שם.
(183) אסתר ח, טז.
(184) בשיחת ש"פ תרומה, ח' אדר סט"ז (לעיל ע' ...). וש"נ.

— הי' הוה ויהי; אבל כשמדובר אודות "ותכתוב אסתר המלכה גו' ומרדכי היהודי"¹⁵⁹, הנה בשלמא בדורם הרי הם בעלי-בתים לקבוע שיחגגו את ימי הפורים, אבל כיצד יכולים להבטיח שיתקיים הדבר בעתיד, בדורות שלאח"ז?

והעצה לזה — לחגוג את ימי הפורים באופן ד"משפחה ומשפחה, "שמתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד", כל המשפחה כולה יחד עם הילדים, שגם הם מקבלים על עצמם לחגוג את ימי הפורים באופן כזה — עם הילדים שלהם, וכן הלאה, מדור ודור, "וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו".

כב. וכאן רואים גודל הענין של "משפחה",

וכמדובר לעיל¹⁶⁰ שבחומש הפקודים מודגש הענין ד"למשפחותם לבית אבותם"¹⁶¹ בתור יסוד לבנין כל שבט בישראל וכללות עם ישראל, וכאן מודגש הענין ד"משפחה ומשפחה" בנוגע לנצחיות של עניני התורה, באופן ש"לא יעברו גו' וזכרם לא יסוף מזרעם".

כג. והנה, כללות הענין דפורים קשור עם "איש יהודי הי' . . ושמו מרדכי בן יאיר גו' בן קיש"¹⁶², כמוזכר לעיל במאמר¹⁶³, שאף ש"מבנימין קאתי . . קרי לי' יהודי, על שום שכפר בע"ז, שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי"¹⁶², ו"איש יהודי", דאיש הוא לשון תוקף, כמ"ש¹⁶⁴ "כאיש גבורתו"; ועד ל"בן קיש", "שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו"¹⁶⁵ (כפי שהובא ונתבאר גם במאמר של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶⁶), והיינו, שאע"פ שמדובר אודות שערים שיש להם דלתות שיכולים להיות נעולים, מ"מ, כש"הקיש על שערי רחמים" אזי "נפתחו לו".

ודוגמתו בכל אחד מישראל — דכיון ש"קול דודי דופק גו' פתחי לי אחותי רעיתי גו'"¹⁶⁷, ולבם של ישראל ער הוא¹⁶⁸, כך, שמיד ששומע קול הדפיקה, ה"ה פותח את לבו, וכמו"כ כאשר יהודי דופק (מקיש) על שערי רחמים, אזי נפתחים לו שערים רחבים כו'.

(159) אסתר ט, כט. (160) שיחת יו"ד שבט ס' (לעיל ע' . . .). (161) במדבר א, ב. ועוד. (162) אסתר ב, ה. (163) ד"ה כי תשא את ראש בניי (לעיל ע' . . .). (164) ס' שופטים ח, כא. (165) מגילה יב, סע"ב. וראה י"ש אסתר עה"פ (רמז תתרנא). (166) ד"ה איש יהודי תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב ע' רסג ואילך). (167) ש"ה ש, ה, ב. (168) ראה שהש"ר עה"פ.

כותב התראה סתם, ולא נחית לפרטי דיני התראה, שאינם ידועים לבן חמש למקרא].

ד) רש"י מפרש ש"אם יש עדים והתראה, בסייף, כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרובים". ואילו בגמרא¹³⁸ מפרש רש"י¹⁴⁴ "שעדיין לא נתפרשו להן ארבע מיתות בית דין, ונידונו במיתת בני נח שכל מיתתן בסייף, כדאמרינן בסנהדרין"¹⁴⁵. ואינו מובן: מדוע בפירושו על התורה מפרש רש"י "כמשפט אנשי עיר הנדחת", דלכאורה, מה שייך חטא העגל לעיר הנדחת? ! ואף שיש לדחוק ולומר שכיון שהיו מרובים יש להם דין של עיר הנדחת — אינו מובן למה הוצרך רש"י לדחוק זה, בה בשעה שהי' יכול לפרש כפירושו בגמרא ש"נידונו במיתת בני נח שכל מיתתן בסייף"?

והנה, בחדא"ג מהרש"א כתב על פירוש רש"י בגמרא: "והוא דחוק, כיון דהי' זה אחר מתן תורה, ולא היו בני נח, גם אם לא נתפרש לו ד' מיתות, הי' לו לשאול באיזה מיתה ידונו, כמו ששאל גבי מקושש, דכתיב¹⁴⁶ ויניחוהו במשמר כי לא פורש מה יעשה לו". ומסיים: "אבל בחומש פירש רש"י בע"א, עדים והתראה בסייף, כמשפט עיר הנדחת שהן מרובין כו'".

אבל, בודאי יש ליישב גם פירוש רש"י בגמרא¹⁴⁷, ומסתבר לומר שרש"י הבהיר זאת בעצמו (מבלי לסמוך על דברי המפרשים), אם בתוך דבריו על אתר או לפני"ז, וא"כ, הי' יכול לפרש כן גם בפירושו על התורה.

וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יט. הביאור בפירוש רש"י בפרשת השבוע:

רש"י לא מפרש ש"וישק את בני ישראל" קאי על כל בניי, כדי לבדוק אם יש מי ש"שמח בלבבו" (כפירוש הא' שבגמרא) — כי, לפי דרך הפשט שמבין בן חמש למקרא, לא מסתבר שיש מקום להעניש על מחשבה בלבד ("שמח בלבבו"), ועד שאפילו בן חמש עשרה לגמרא יודע

(144) בנוגע ל"גפף ונישק במיתה" (יומא שם), "הן עבודות שחייבין עליהן לעבודה זרה מיתה, כדתנן בארבע מיתות (סנהדרין ס, ב) שהן בסקילה, וכאן בסייף, שעדיין לא נתפרשו וכו'". ובחדא"ג מהרש"א: "וכן יש לפרש למ"ד עדים והתראה בסייף ולא בסקילה מה"ט". (145) נו, א. (146) שלח טו, לד. (147) ראה שקו"ט בזה —

ש"אין מענישין על המחשבה"148, ולכן מפרש שקאי על אלו שעבדו באופן שלא היו עדים ולא התראה.

ואף שלכאורה היתה התראה לכל בני ע"י חור שהי מוכיחם — מבהיר זאת רש"י בכתבו "עדים והתראה":

בלשון "עדים והתראה" (ולא "התראה ועדים", שתחילה היא ההתראה, קודם המעשה, ואח"כ באים עדים שמעידים על המעשה) מודגש שההתראה היא מפי העדים, היינו, שהעדים שרואים אותו עובר העבירה צריכים להתרות בו בשעת מעשה — בשעה שעומד לעשות המעשה, ולא משך זמן לפניו149.

ועפ"ז מובן שהתוכחה של חור אינה נחשבת להתראה, כיון שהיתה משך זמן לפני מעשה העבירה — בשעת עשיית העגל או בניית המזבח, אבל לא בשעת מעשה העבירה.

כ. ובנוגע לעונש בסייף אם יש עדים והתראה — הנה:

בגמרא פירש רש"י "שעדיין לא נתפרשו להן ארבע מיתות ב"ד, ונידונו במיתת ב"ג שכל מיתתן בסייף, כדאמרין בסנהדרין".

ומה שהקשה במהרש"א ד"כיון דהי' זה אחר מ"ת, ולא היו ב"ג, גם אם לא נתפרש לו ד' מיתות, הי' לו לשאול באיזה מיתה ידונו, כמו ששאל גבי מקושש" — הנה הכלל בזה הוא150, שרק בנוגע לדינים שנתחדשו במ"ת (באופן שונה לגבי ב"ג), נתבטל מבני הגדר דב"ג, כיון שנקבעו גדרים חדשים כו', משא"כ בנוגע לדינים שבהם לא הי' שינוי במ"ת, נשאר המעמד ומצב כמו לפני מ"ת. ולכן, כל זמן שלא נתפרשו להם ד' מיתות ב"ד, נשאר אצלם דין מיתת ב"ג שהיא בסייף.

אבל בפירושו על התורה לא יכול רש"י לפרש כן, כי, הבן חמש למקרא לא יודע דברי הגמרא בסנהדרין שמיתת ב"ג בסייף, וגם אינו יודע שיש עונש מיתה על ע"ד,

— ואדרבה: בנוגע לאנשי שכס שנתחייבו מיתה (כידוע פלוגתת הרמב"ם והרמב"ן אם זה בגלל שלא דנו את אנשי שכס151, או בגלל שהיו עובדי ע"ז וכו'152), מפרש רש"י שזהו לפי "האומות גדרו עצמן מן העריות"153 (כפי שאמרו שמעון ולוי: "הכזונה יעשה את אחותנו"154),

(151) רמב"ם הל' מלכים ספ"ט.

(152) רמב"ן וישלח לד, יג.

(153) פרש"י שם, ז.

(154) שם, לא.

(148) ראה קידושין מ, א.

(149) ראה אנציק' תלמודית שם ס"ה (ע')

שה ואילך). וש"נ.

(150)

ולא בגלל שהי' אצלם ענין של ע"ז (כמובן ממ"ש155 "הסירו את אלהי הנכר", "שיש בידכם משלל של שכס"), שלא נעשו על זה —

ולכן פירש רש"י "אם יש עדים והתראה בסייף, כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרובין".

והטעם שבגמרא לא פירש רש"י כן — לפי שבגמרא נאמרו כמה פרטי דינים בנוגע לעיר הנדחת, כמו "עד שיהיו מדיחי מאותה העיר וכו'156", וכיון שבהיותם במדבר חסרו כמה פרטים, קשה לומר שהי' להם דין של אנשי עיר הנדחת; ורק בפירושו על התורה לבן חמש למקרא שלא יודע עדיין פרטי הדינים שצ"ל בעיר הנדחת, יכול רש"י לפרש כן.

כא. בנוגע לפירוש רש"י במגילה — יש לומר הביאור בזה:

ובהקדים — שבגמרא157 דרשו "משפחה ומשפחה .. להביא משפחות כהונה ולוי' שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה", אבל רש"י אינו מביא דרשה זו, שאינה פשוטו של מקרא, אלא מפרש "מתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד".

וכיון שענין זה בא בהמשך למ"ש לפניו "והימים האלה נזכרים ונעשים", שעל זה פירש רש"י "נזכרים, בקריאת מגילה, ונעשים, משתה ושמחה וי"ט כו'" — הנה בהתאם לכך מפרש רש"י ב"משפחה ומשפחה" שקאי על ב' ענינים אלו: בנוגע למקרא מגילה — "מתאספין יחד", ובנוגע למשתה ושמחה וי"ט — "אוכלים ושותים יחד".

וממשיך רש"י, "וכך (באופן ד"משפחה ומשפחה") קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו":

לכאורה אינו מובן: היכן מצינו בתורה ענין הקשור עם "משפחה ומשפחה"?

והביאור בזה — שקבלו עליהם לחגוג את היו"ט באופן ד"משפחה ומשפחה", כדי ש"ימי הפורים לא יעברו" (והתיבות שבאמצע, "מדינה ומדינה ועיר ועיר", הם כמו מאמר המוסגר):

הענינים שנכתבו בתורה הם ענינים נצחיים, כשם שהקב"ה הוא נצחי, והיינו, שבכל דור ודור אומר הקב"ה "אנכי הוי' אלקיך וגו'158", וכיו"ב בשאר עניני התורה. ובכן: כאשר הקב"ה קובע ענין מסוים, אינו צריך לדאוג ולהבהיר איך יתקיים הדבר בעתיד, כיון שהוא קיים תמיד

(155) שם לה, ב ובפרש"י.

(156) סנהדרין קיא, ב.

(157) מגילה ג, א.

(158) יתרו כ, ב.